

A reform előtti időszakban

A Dél-Magyarország ipari és közgazdasági rovata ankétot rendezett gazdasági vezetők és közgazdászok részvételével a gazdasági mechanizmus reformjának határozatáról, illetve jelenlegi tennivalóiról, amely a reform szellemében alakult. Az ankétot többek között részt vett Balog István elvtárs, az MSZMP Szeged városi végrehajtó bizottságának tagja, a pártbizottság osztályvezetője és Horváth László elvtárs, az MSZMP Csongrád megyei bizottságának munkatársa.

Közelebb a fogyasztókhoz

A Népszabadság két héttel ezelőtt közölte az MSZMP Központi Bizottságának határozatát a gazdasági mechanizmus reformjáról. Megelőzően, de különösen az utóbbi napokban a határozat került az érdeklődés középpontjába. A határozat tömören és világosan kimondja a reform célját:

„- erősítse a szocialista rendszerünket, gyorsítsa meg pártunk és népünk céljainak elérését, a szocialista társadalom teljes felépítését;

- fejlessze a szocialista tulajdonviszonyokat és a termelői köröket, növelje a szocialista vállalatok önállóságát, javítsa tevékenységüket;

- biztosítsa a gazdaság fejlődésének nagyobb teret, erősítse a szocialista tervezőgazdálkodás módszereit;

- hatékonyabban érvényesüljön a szocialista bérérték elve, fokozottabban ösztönözze a vállalati kollektívákat, az alkalmazottakat és minden dolgozót a szorgos, jó minőségű munkára;

- segítse elő, hogy a társadalom összmunkája hatékonyabb, s azon belül minden gazdasági egység munkája szervezettebbé váljon.”

A reform bevezetésére 1968. január elsején kerül sor, s most még jó másfél esztendő választ el bennünket ettől az időponttól. Mit csináljunk addig? S egyáltalán hogyan lépünk be az új mechanizmusba? Építünk a régi szoba mellé egy újat, azt rendbehozzuk, kitatarozzuk, befestjük és majd 1968 elején beköltözünk az új szobába? Nem így történik az „átköltözés”, nem lesz, s nem lehet varázspálca az új gazdasági mechanizmus. Az előkészület nagyon fontos, s nem kisebbítheti a mai feladatokat jó és eredményes végrehajtását, sőt megköveteli azt! Erről beszélgettünk a meghívott vendégeinkkel is. Hogyan készülnek, s mit tesznek annak érdekében, hogy már most, 1966-ban és 1967-ben felkészüljenek az új gazdasági mechanizmusra. Vizsgáljuk-e, hogy mi a jó és mi a rossz gazdálkodásukban, s az adott körülmények között hogyan tudunk még többet és jobbat tenni az eredményesebb gazdálkodásért.

Mit mond a mechanizmus határozata? Többek között azt, hogy a termelőüzemek kerüljenek közelebb a fogyasztóhoz és azt termeljék, amire szükség van. Ennek érdekében szükséges, hogy a termelővállalatok megismerkedjenek a vásárlók igényeivel. Van-e előrehaladás e tekintetben?

Van. A Kenderfonó- és Szövőipari Vállalat vezérigazgatója is elmondta, hogy valójában az új gazdasági mechanizmus első lépését jelentette a szétszórta, de egy profilban dolgozó vállalatok összevonása. Ebben máris konkrét tapasztalatokkal rendelkeznek. Például a szegedi kenderfonó üllőépítése az egyedileg dolgozó vállalat kebelében szinte lehetetlen lett volna, de több üzem összefogásával gyorsan, gazdaságosan megoldották problémáikat.

Vitathatatlan az előny és a gyakorlati tény. Ebben a kérdésben egyébként hosszabb vita alakult ki és néhány olyan momentum is napvilágra került, amely jelenleg bizony nehézségeket okoz. Ilyen például a közbeiktatott készletező vállalatok létezésének kérdése. Hogyan volt eddig? Bonyolult, de megpróbálom tömören érzelgetni: a kenderfeldolgozó ipar termelt, a fogyasztókkal kapcsolata nem volt, el-

lenben egy közbeiktatott szerv, a TEXTERT intézte a kereskedelmi ügyleteket, ő tárgyalta a vevőkkel és eladta az árut. Jól, vagy rosszul, de eladta. A termelőnek fogalma sem volt, hogy helyesen dolgozik-e, vagy sem.

Most változik az alapállás. A termelő megpróbálja — hangsúlyozom, hogy megpróbálja — a közvetlen kapcsolatot a fogyasztóval. Mert régiben is paradox volt a helyzet. A közbeiktatott szerv csak adminisztrált, a lebonyolítás végül is a termelőre hárult. Magyarán kettős munkát folytattak.

Az első lépés ez volt: piacutató és kereskedelmi tevékenységre szorítkozni a termelővállalatnak. Ismerje ő maga a vásárlói igényeit. Ez hasznos lehet a termelőnek is, és a vevőnek is. Kölcsönösen segíthetik egymást a műszaki fejlesztésben, a gyártmányfejlesztésben, sőt továbbmenve az árakban is, a minőségben is! S ez egyik lényege az új gazdasági mechanizmusnak. Máris érezhető a kölcsönös kapcsolatok eredménye. Nem véletlen, hogy a kenderfeldolgozó ipar a BNV-n díjakat nyert.

Az új mechanizmusra való áttérés, sőt az előkészítő időszak munkája vajon fájdalommentes-e? Nem egészen. Itt az előző példa: a kenderfeldolgozó ipar kapcsolatot akar a fogyasztóval. De ott a közbeiktatott szerv, a TEXTERT. Ki szünteti meg ezt a felesleges szervet? A termelő erre képtelen, a fogyasztó is képtelen. Ott is ragaszkodnak a pozícióhoz, hiszen könnyű a dolguk is, de valójában felesleges munkát végeznek, talán még az áruk árát is növelik. Itt valószínűleg rendeltetés lesz majd szükség.

A termelő máris előrelép, mondhatni azt is, hogy az új gazdasági mechanizmus berkeiben él, amikor szívélyesen tekinti a fogyasztókkal való közvetlen kontaktust. Hogyan valósítják ezt meg? Az idén például, a második negyedévtől kezdve, bevezették, hogy a gyártó vállalat jár el az igények felmérésében. Lényegében ez a kontaktus belekényszeríti a termelőt — ha akarja, ha nem akarja — a közvetlen kapcsolathoz. A kenderfeldolgozó ipar saját kereskedelmi szakembereivel kapcsolatba lépett a nagy fogyasztóknál és a belkereskedelmi vonatkozásokban különösebb probléma napjainkban sem jelentkezik.

Más a helyzet a külkereskedelemben. Itt sajátosságok érvényesülnek. Hiszen a külkereskedelmi szerveket szerződéses szabályozzák, e szerveknek megvan a jól kiépített és beolajozott mechanizmusuk, amelyet rövidebb vagy hosszabb határidőre szóló szerződések szabályoznak. S azzal a vállalatok is tisztában vannak, hogy az új gazdasági mechanizmusban is keretek közé kell szorítani a külkereskedelmi tevékenységet. Legalább is egy időszakra. Spontaniatást nem lehet megengedni.

A kenderfeldolgozó ipar vevőszolgálatával rendelkezik. S a vevőszolgálat munkája párosul a piacutató szervek munkájával. Ez az előbbre lépés érezteti a hatását, érezteti ezt a gyárban is, a műszaki és gyártmányfejlesztés területén.

A vállalatok rugalmassága

A beszélgetés során igen hosszasan időztünk annál a problémánál, hogy a felkészülés időszakában még hatnak a régi törvények és rendelkezések, s vajon hogyan lehet ilyen keretek között felkészülni, és egyáltalán előrelépni? Általános megállapodás volt, hogy valóban hatnak e korlátok, de azt is elismerték a résztvevők, hogy a korlátok között bőségesen akad lehetőség a kisebb, vagy nagyobb mérvű előrehaladásra.

Eddig sem ösztönöztünk arra, hogy növekedjenek a készletek, csökkenjenek az érdekltség, vagy a gazdasági mutatók bármelyike csorbát szenvedjen. Ahhoz, hogy ezekben változtassunk, nem kell a reform életbelépésére várni. Külön intézkedések nélkül is kezdeményezhetnek

az üzemek és a kereskedelem képviselői. Ilyen kezdeményezéseknek manapság szemtanúi lehetünk, a résztvevők példákat is elmondtak. Mezőgazdasági szervek például elárusítóhelyet nyitnak a városban. Nem vitás, hogy ez a fogyasztóval való közvetlen kapcsolat megerősítését jelenti.

Ebben az évben új premizálási rendszer lépett életbe. Ez kétségkívül a dolgozók közvetlen érdekltségét hivatott elősegíteni. A vállalatok többsége úgy dolgozik ki prémiumrendszerét, hogy az valójában is ösztönzőleg hat. Érvényesíti azt az elvet, hogy azok járnak jobban, akik becsületesen kiveszik részüket közös erőfeszítésükből. S ez fordítva is érvényes.

Létszám, bér és munkaszervezés

Érdekes téma. Általában vita tárgyat képezi, hogyha majd az új gazdasági mechanizmus általánosan érezteti hatását, akkor mintegy „munkanélküliség” keletkezik nálunk. Igaz-e ez? Ahogy vesszük. A szakmunkások táborában bizonyosan nem lesz ilyen probléma. Feltehetően probléma lehet — de csak időlegesen — a szakképzett munkások táborában. De ez mégsem központi kérdés, áthidalható, megoldható, anélkül, hogy bármilyen megrázkódtatást is okozna.

A létszámkérdés ma is napirendi probléma. Hiszen a tartós létszám-megtakarítás mint anyagi ösztönzés jelentkezik a vállalatoknál, de a szűkebb kollektíváknál is. Elmondták a résztvevők, hogy a könnyűiparban a tartós létszám-megtakarításból eredő bérösszeget teljes egészében felhasználhatják. Vannak ilyen eredmények a szegedi üzemekben is.

Jó példának lehet elmondani a konzervgyár, a kábelgyár és a kenderfonógyár esetét. A kenderfonóban például 14 fő megtakarítás történt. A szépséghibája talán az, hogy e megtakarítások zömében az időbéres munkások körében találhatók, nem pedig a közvetlen termelő apparátusban, vagy, ami még jobb lenne, az alkalmazotti létszámában. E tartós létszámmegtakarítások első sorban a munkaszervezésből adódnak. És nagyon helyesen a megtakarított bért ott használják fel, ahol a megtakarítás történt. Nem vitás, hogy így ösztönzőleg hat ez azokra a dolgozóakra, akik a legközvetlenebbül érdekelve vannak.

Az is kitűnt a beszélgetés során, hogy a jelenlegi lét-

számmegtakarításra való törekvés nem egészen sima. Sőt, nem is egészen ösztönző. Mert a jelenlegi bér-gazdálkodási formában nem tud kellően érvényesülni az az ösztönző és becsületes lehetőség, hogy a kis kollektívák valójában ott járnak jól, ahol többet is adnak. Ha a kötött bér-gazdálkodás feloldódik, valószínűleg érdekesebb lesz e terület és nagyobb eredmények is születnek.

Hosszasan beszélgettünk arról, hogy az ösztönzés és a bérezés miként tudja elősegíteni a vállalat gazdaságosabb menetét. Egy dologban mindenki megegyezett. Legtöbbször a vállalat tudja azt, hogy miként osztja el a rendelkezésre álló bértömeget. Hova adjon, kinek adjon és mennyit adjon. Tehát: a bérösszeget gazdálkodni kell. Az egyfokú bérezés nem ösztönöz. A bérezésben már ma is nagyobb színességet, nagyobb önállóságot, differenciáltságot kell megteremtteni. E tekintetben sem kell várni éveket. Vannak kezdeti lépések, amelyeket dicsérni lehet. Ilyen példákat találunk a kenderfonóban és a gumigyárban.

Talán a kenderfonógyár példája a legjobb, ők havi 30 ezer forintot tartalékolnak arra, hogy a művezetők önállóan döntsék el — a feltételek teljesítése mellett — s annak adják a jutalmat, aki valóban megérdemli, mert többet, jobbat adott az elvárhatónál. Egyébként módszerüket írásban is rögzítették, s mindenki tudja, hogy mit várhat jobb munkája után. Nyilvánvaló, hogy az ilyen módszerek érdekeltébbé teszik a dolgozókat, és ösztönöznek is az eredményesebb munkára.

A reform szellemében

Sok minden nem tisztázódott még, ez igaz. De a Központi Bizottság határozata pontosan megfogalmazott elveket tartalmaz. Egyetértünk abban, hogy a közvéleményt foglalkoztatja a gazdasági mechanizmus reformjáról szóló határozat. S ez esetben a közvélemény elsősorban nem más, mint az üzemek, vállalatok, intézmények, termelőszövetkezetek dolgozói. Az is világos, hogy e határozat nem csupán a jövőre ad felvilágosítást, hanem a mai gazdasági cselekedetekhez is.

Az is elfogadott tényé vált az ankét, úgy kell gazdálkodni vállalatainknak, hogy az eddiginél több hasznát lássa a közönség és az egyén is. Javítani való bőven akad a mai körülmények között is. Hiszen a termelés készletei nem csökkentek az egészséges szintre, a műszaki színvonal fejlesz-

tésében is sokat lehet tenni, és így tovább; a választékban, a minőségben. S hogy e területeken változtassunk, nem kell a reformra várni éveket. Már ma is sok lehetőség van arra, hogy önállóan és jobban gazdálkodjunk, direktbben ösztönözzünk a létszámmegtakarításra, a műszaki fejlesztésre, a minőség javítására.

E tekintetben az érvényben levő rendelkezések nem gátolnak bennünket, sőt a dolgozó kollektívák egészséges versenyszelleme, a IX. pártkongresszus tiszteletére tett vállalások lendülete nagy segítséget nyújt ahhoz, hogy a reform szellemében végezzük munkánkat már most, ebben az évben, és jövőre. Nem vitás, hogy az előkészület igen fontos, s a reformról szóló határozat nem kisebbíti a mai feladatokat jó és eredményes végrehajtását.

Gazdag István

Zenei mérleg

Lebotka Gábor jól sikerült orgonakoncertjével fejeződött be az idei hangversenyévad. S hiába tartja a közmondás, hogy „minden jó, ha jó a vége”, ebben az esetben bizonyos fokig vitathatóvá vált ennek igazsága. Az elmúlt koncertévad ugyanis gyengébben sikerült, s jóval kevesebb jelentős hangversenyt hozott, mint az előbbieknél.

Különösen a Szegedi Nemzeti Színházban megrendezett koncertek színvonala esett. A szezonban jóformán egyetlen olyan karmester sem kapott dirigálási lehetőséget, aki képes lett volna „feldobni”, magával ragadni az állandóan „műszakban” levő, fáradt zenekart, s a legjobban sikerült zenekari koncertek — például Eliamu Inbal hangversenye — sem vehette fel a versenyt az előbbi évad Carlo Zecchi dirigálta koncertjével. Természetesen hallottunk jó részletmegoldásokat, jó „félkoncerteket”, de a zenekari produkciók színvonala általában visszacsúszott.

Ebből a körből egy koncertet dicsérhetünk igazán elragadtatással, a Juhjanai szimfonikusok zenekarának hangversenyét. A nagyszerűen muzsikáló, kitűnő hangszerekkel rendelkező együttes fellépése az évad talán legnagyobb nyeresége volt.

Sajnáljuk, hogy a Szegedi Zenebarátok Kórusának második szereplése nem sikerült úgy, mint a kórustól eddig megszokott, magas színvonalú koncertek. Minden-

esetre tanulságként könyvelhetjük el: olyan hatalmas művet, mint a Messias — előbb vidéken kellene előadni, s a már leszűrődött, megérett előadást kellene Szegeden bemutatni.

Nem igen tévedünk, ha azt állítjuk, hogy a szülő- illetve kamaracsterek általában jobban sikerültek, mint a zenekari koncertek. Több világhírű művész — köztük olyan, mint Tsuyoshi Tsutsumi, Malcolm Frager, vagy Dino Ciani — neve fémjelte ezek műsorát. Igaz, hogy Malcolm Frager és Dino Ciani szereplése is elmaradt egy fokkal a várakozástól, de rájuk így is mint nagy művészekre emlékezzünk.

A Budapesti Fúvósötös és a Bartók vonósnégyes nagyszerű szereplése mellett örömmel emelhetjük ki a Szegedi Tanárképző Főiskola női karának teljesítményét. A Kardos Pál vezette együttes kiváló, — talán csak a műsor összeállítására lehetne még következő szezonban igényes — a szegedi zenei élet nagy nyeresége.

S végül visszatérve az orgonakoncertekhez: úgy érezzük, a Dóm orgonája még mindig több lehetőséget kínál, mint amennyivel élünk. Örvedetes ugyan, hogy az orgonacsterek állandósultak, de véleményünk szerint jónevű, elsősorban külföldi művészek szerepeltetése az eddigiekénél is nagyobb erkölcsi és anyagi előnyt jelentene a filharmónia számára.

Vántus István

Új üzemház épül

Szegeden, a nyugati iparkörzetben, a Kátai-közműnemrég kezdtek meg a Vas- és Fémipari Kisipari Termelőüzemének építését. Az alapozási munkálatok jól haladnak. 17 millió 800 ezer forint fordítanak a beruházásra, ebből az összegből kétszintes irodaépületet és egy ugyancsak kétszintes, előbbivel egyező méretű 124x18 méteres fűcsarnokot építenek a szövetkezetiek.

Mivel a ktsz-nek jelentős része van a Szovjetunió rendelte baromfifeldolgozó üzemek elkészítésében is — több szövetkezet kooperációjával készülnek majd a baromfigyarak — előreláthatólag még 7 millió 500 ezer forint fordítanak egy másik, előbbivel egyező méretű nagy csarnok építésére és felszerelésére is.

Ki a felelős?

Pályázatunk negyedik fordulójára is sok olvasónk küldött be helyes megfajtást. Az első kérdésre adott helyes válasz: a balesetet a motorkerékpáros a felelős. A második kérdés helyes felelete: a motorkerékpáros megsértette az előzés szabályait; balra nagy ívben kanyarodó járművet csak jobbról szabad előzni; mellékútvonalon útkeresztezéskor tilos az

előzés. Sorsolással a jó megfajtást beküldők közül ezúttal is három olvasónk nyert könyvjutalmat: Sádcs Ferenc, Szeged, Felsővárosi feketeföldek 64, Nagy Zoltán, Kiskundorozsma, Nyugati sor 4., Kinyó István, Szeged, Gyöngytrák utca 15. szám alatti lakos. A könyveket postán küldjük el a nyerteseknek.

V. FELADVÁNY

Lakott területen kívül főútvonalon a késő esti órákban haladt egy kivilágítatlan lovas kocsi. Vele azonos irányba haladt egy tehergépkocsi, óránként 40 kilométeres sebességgel, tompított fényszóróval. Későn észlelte az előtte kivilágítatlan lovas kocsit és hátulról beleszaladt. Az összeütközés következté-

ben a lovas kocsi jobbra felborult, hajtója megsérült. Ki a felelős a balesetért? Ki, milyen szabályt sértett meg? A megfajtást szerkesztőségünk címére, Szeged, Magyar Tanácsköztársaság útja 10. szám alá kell küldeni. A borítékra kérjük ráírni: „Ki a felelős?” Beküldési határidő: június 20.

